

Texting en vijf andere schrijftalen

Nederlandse en Vlaamse jongeren hechten veel belang aan het spreken en schrijven van correct Standaardnederlands, maar ze gebruiken het alleen als ze het nodig vinden. Dat concludeert Taalschrift (15/5/2009) uit een recent onderzoek van de Nationale Jeugdraad.¹ De meesten vinden dat je geen correct Nederlands hoeft te gebruiken (zelfs niet op school!) tenzij je erop beoordeeld wordt. Maar dan rijst de volgende interessante vraag: lappen ze buiten die formele beoordelingssituaties alle taalregels aan hun laars, of gebruiken ze (met alle zorgvuldigheid!) alternatieve regelsystemen, elk afgestemd op een bepaalde taalgebruikscontext? Dat maakt nogal wat uit voor de didactische aanpak van docenten, bijvoorbeeld voor het geven van feedback. Hoe moet ik mijn leerlingen bijsturen? Het maakt nogal wat verschil of ik zeg: Je maakt afschuwelijk veel taal- en spelfouten! of dat ik zeg: Je gebruikt hier de verkeerde schrijftaal, d.w.z. een op zichzelf acceptabele schrijftaal die echter niet past in de door mij gewenste taalgebruikscontext. Welke schrijftalen zouden we in dat laatste geval kunnen onderscheiden?

1. Standaardnederlands

Met Standaardnederlands bedoel ik dan (maar wie ben ik, ik ben geen neerlandicus): algemeen beschaafd Hollands, met een woordkeus die door 'iedereen' geaccepteerd wordt, in zinnen die grammaticaal correct gevormd zijn, en in een spelling die beantwoordt aan het Groene Boekje. Bij het geven van feedback op 'foute' spelling, zou men nog nadere verfijningen kunnen hanteren: niet conform de editie 2005 van Groene Boekje, maar wel voorgeschreven (c.q. toegestaan) in één van de vorige edities. Momenteel is bijvoorbeeld voorgeschreven: *praktische actie is geen kattenpis*. Maar in het verleden was *practische, aktie en kattepis* wel degelijk toegestaan.

2. Proletarisch, maatschappij-kritisch, anti-elitair

In de loop der tijd zijn vele voorstellen tot vereenvoudiging van de Nederlandse spelling gedaan, bijvoorbeeld door de *Vereniging voor wetenschappelijke spelling* (1963) en de commissie-Pée/Wesseling (1972). Het meest recente vereenvoudigingsvoorstel is gecodificeerd in *het Witte Boekje* van het Genootschap Onze Taal (2006). Het doel is veelal:

- onnodige discrepanties tussen schrijf- en spreektaal opheffen (*onverbiddelijk pasifisties kristendom is geen kattepis* i.p.v. *onverbiddelijk pacifistisch christendom is geen kattenpis*)
- verkeerde uitspraak van gelezen woorden voorkomen (*in de keu voor de kwis* i.p.v. *in de queue voor de quiz*)
- bastaardletters (c, q, x, y) en -lettercombinaties (au, ou, th, ph etc.) vermijden (*otentieke kado-aksie* i.p.v. *authentieke cadeau-actie*)

Mijn overbuurvrouw Anne Marie rapporteert dat Utrechtse studenten Pedagogiek in de jaren 1970 hun scriptie onbeoordeeld retour kregen als deze niet in de Maatschappij-kritische, anti-elitaire spelling was geschreven. Het is denkbaar dat sommige leerlingen (ook heden ten dage nog) consequent deze Proletarische schrijftaal kiezen om hun politieke stellingname uit te dragen.

3. Fonetisch weergegeven spreektaal (Ik-taal)

Een meer hedendaagse variant van het Proletarisch is de authentieke, onvervalste Ik-taal: ik schrijf zoals ik spreek, want als ik op schrift een ander taalsysteem hanteerde, zou ik mezelf verloochenen. Of eventueel in verdunde vorm: ik schrijf het Standaardnederlands zoals het pleegt te worden uitgesproken. Dus: *kfoelme ondertusse bes gelukkeh* i.p.v. *ik voel me ondertussen best gelukkig*. En *benje dur wellis geweest?* i.p.v. *ben je er wel eens geweest?* Het vereist een grote taalgevoeligheid en flexibiliteit en een groot reflectief vermogen om dergelijke Ik-taal vloeiend te kunnen schrijven.

4. Texting (= instant text-messaging = SMS-taal = MSN/chat-taal = Twitr-taal)²

Texting, een schrijftaal die vele uren per week door scholieren wordt beoefend, is de kunst van het snel schrijven van tekstberichten, waarbij met zo min mogelijk symbolen (woorden, letters, cijfers, leestekens en spaties) op begrijpelijke wijze schriftelijk met één of meer partners gecommuniceerd wordt. Het gezegde taalsysteem berust voor een flink deel op gedeelde taalconventies, bijvoorbeeld, afkortingen (ZSM = zo spoedig mogelijk), rebusjes (CU = see you; W8FF = wacht effe), leestekens (& = en; ? = wat bedoel je?), en het schrappen van overbodige woorden (telegramstijl) en spaties (tismooigeweest = het is mooi geweest). Maar ook fonetisch weergegeven spreektaal en vereenvoudigde spelling worden vaak gebruikt om het aantal benodigde symbolen van een tekstbericht te reduceren (WORTI = wordt hij;

KWOR = ik word; AXI = actie; SRY = sorry). Rita Kohnstamm (3/4/2009) haalt Britse onderzoekers aan, die vermoeden dat veelvuldige oefening met *texting* en het gebruik van de bijbehorende taalfoefjes (*textisms*, *textese*) tot betere taalbeheersing leidt.³

5. Subculturele Wij-taal

Een zender gebruikt liefst de taal waarmee hij of zij optimaal meent te kunnen communiceren met de ontvanger(s) die hij of zij wil bereiken. Je gebruikt het taalsysteem dat door zender en ontvanger(s) gedeeld wordt. Als zender en ontvanger tot dezelfde subcultuur behoren, zullen ze bij voorkeur de taal gebruiken die in deze subcultuur gangbaar is. Dat geldt voor vakgenoten (jargon), streektaalsprekers (dialect), jeugdbendes (bargoens), maar ook voor vriendenclubs of klasgenoten. Het is dan niet buitennissig dat een leerling die in de klas een spreekbeurt moet houden, ervoor kiest geen Standaardnederlands te spreken maar de taal die ook op het schoolplein wordt gesproken. En men zou kunnen verwachten dat een streektaalspreker zelfs op schrift in dialect schrijft als hij of zij weet dat dat dialect ook de moedertaal van de ontvanger is (maar geldt dat tevens als die ontvanger een leraar is?).

6. Kosmopolitisch of contextoverschrijdend woordgebruik

Ik heb hierboven vijf schrijftalen onderscheiden waartussen leerlingen kunnen kiezen. Verder kunnen ze natuurlijk twee of meer schrijftalen verhaspelen binnen één en hetzelfde schrijfproduct. Daarmee wordt het een hybride taalproduct. Eventueel kan hybriditeit ook welbewust als communicatiemiddel worden ingezet, bijvoorbeeld om gebruik te maken van de specifieke connotaties van bepaalde woorden (bv. het neutraal-antropologische *haram* in plaats van het zwartekousenkerkse *zondig*). Of om effectiever en inclusiever met bepaalde ontvangers uit de doelgroep te communiceren (ik bedoel *taboe*, doch ik weet dat jullie liever van *haram* spreken). Maar misschien moeten we nog één bijzondere vorm van hybriditeit (of eclecticisme) apart naar voren halen. Scholieren moeten elke dag nieuwe woorden leren. Van hen wordt verwacht dat ze zich die woorden eigen maken door er veelvuldig mee te oefenen en de gebruiksmogelijkheden en -grenzen ervan te ontdekken. Daartoe wordt ook in de vreemdste, meest absurde contexten met die nieuwe woorden geëxperimenteerd, dus buiten de context waarin het woord geleerd is. Als woorden uit vreemde talen naar de context van het Standaardnederlands worden overgebracht, zou men van kosmopolitisch taalgebruik kunnen spreken. *Shit! Merde! Potverproep!* Maar dat is een verbijzondering van een veel breder scala van taalexperimenten waarin intelligente scholieren zich vermeien: contextoverschrijdend woordgebruik. *Als je achter hem zit, moet je oppassen voor wind-erosie.*

Wes Holleman
weblog onderwijs 8-6-2009
<http://www.onderwijsethiek.nl>

---

¹ <http://taalschrift.org/reportage/004741.html>;

<http://www.jeugdraad.nl/bestanden/file/NJRLangpanelverslagweb.pdf>

² <http://www.smstaal.nl/>; SMS = Short Message Service; MSN = Micro Soft Network

³ http://www.kleineontwikkelingspsychologie.nl/kleine_ontwikkelingspsych/2009/04/. Zie ook:
<http://www.ingentaconnect.com/content/bpsoc/bjdp/2009/00000027/00000001/art00009?token=00571aa90e78f1cbf0573d257025255c235b2f427338597c2b677c4e7547543c7e386f642f466f9323a4653>,
http://www.davidcrystal.com/DC_articles/Internet16.pdf,
<http://www.literacytrust.org.uk/Database/texting.html> en
<http://grammar.quickanddirtytips.com/text-messaging-grammar.aspx>.